

**รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคม
ที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ
โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**

**An Appropriate Model and Method
of Social Welfare Provision for People with Disability
by Local Authority Organization**

ภูซังค์ เสนานุช*

บทคัดย่อ

การศึกษา“รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อทดลองรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งานวิจัยได้มีการแบ่งเป็น 2 ระยะ โดย ระยะแรกเป็นการศึกษาจากเอกสาร (Document Research) ส่วนระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในพื้นที่ทดลองคือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 2 แห่งคือ อบต.ท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และ อบต.บางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบและวิธีการจัดบริการสังคมสำหรับผู้พิการนั้น มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจากการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยความสงสารเห็นอกเห็นใจ มาเป็นเรื่องของการจัดบริการตามสิทธิที่ผู้พิการจะได้รับตามกฎหมายที่เน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพ การเสริมสร้างพลัง และการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ อย่างไรก็ตาม อบต.ยังไม่ได้มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการเพื่อตอบสนองต่อคนพิการเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะเป็นเพียงการให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้า และการจ่ายเบี้ยยังชีพสำหรับคนพิการเท่านั้น 2) ผลการทดลองรูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการที่เหมาะสมควรมีกระบวนการ 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างผู้พิการและภาคีเครือข่าย

* อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ที่เกี่ยวข้อง 2) การจัดทำฐานข้อมูลคนพิการของท้องถิ่น 3) วางแผนงานเพื่อแก้ไขปัญหา/พัฒนาฟื้นฟูคนพิการ เน้นให้ผู้พิการ และภาคีเครือข่ายได้มีส่วนร่วมในการวางแผน 4) การดำเนินการ โดยให้กลุ่มคนพิการและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแกนหลักและ 5) การติดตามประเมินผล เพื่อการสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคือ รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการโดยอบต.ควรมีลักษณะพหุลักษณะ ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการผู้พิการ รวมทั้งความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น โดยสนับสนุนกลุ่มคนพิการเป็นแกนหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า ที่สำคัญอบต.และภาคีเครือข่ายควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : คนพิการ สวัสดิการสังคม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The research aimed to review body of knowledge and apply an appropriate model and method of social welfare provision for people with disability by Local Authority Organization. The research is divided into 2 phases; the first phase is a document research, the second phase is an action research which was applied to 2 selected areas in Tambol Thakham Administration, Songkha Province and Tambol Bang Namphung Administration, Samutprakarn Province.

The result found that 1) the model and method of social welfare provision for people with disability began from providing social assistance with sympathy then developed according to legal rights emphasis on rehabilitation, empowerment and independent living concepts. Local Authority Organizations have not yet developed a model and methods for providing social welfare services for those with disabilities. Only immediate help and cash allowance are provided. 2) The result of applying an appropriate model and methods should include the following processes : 1) increasing understanding among disabled people and involving networking 2) Creating a database of disabled people 3) Planning to solve problems, developing and rehabilitating with emphasis on disability and networking participation. 4) Implementation with key role of disability group

and Tambon Administration. 5) Evaluating to summarize lessons learned through their involvement.

The research suggests that an appropriate model and method of social welfare provision for people with disability by Local Authority Organization should be pluralist, responding to the need and accordance with ways of life and local culture by enhancing the disabled people is participation in the development of their own quality of life. This will lead to sustainable development and self-reliance with human dignity and value. The Local Authority Organization and social network from both government and non-government organizations should be a key function in developing the efficiency model and method of social welfare provision for people with disability.

Keywords : People with disability, Social welfare, Local Authority Organization, Tambon Administration

ความสำคัญและที่มาของการศึกษา

องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2524 เป็นปีคนพิการสากล เนื่องจากเห็นว่าคนพิการทั่วโลกยังมีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่เหมาะสมและขาดโอกาสที่จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งร่างกาย จิตใจ การศึกษา อาชีพ และสังคม รวมทั้งกระตุ้นให้ประเทศสมาชิกต่าง ๆ ทั่วโลก ได้หันมาตระหนักและการปฏิบัติตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ปี พ.ศ. 2518 ประเทศไทยจึงได้ตระหนักและหันมาให้ความสนใจในเรื่องสิทธิของคนพิการนับแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมารัฐบาลได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยมีเหตุผลว่า “คนพิการเป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งของประเทศ แต่เนื่องจากสภาพของความพิการ

เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต ในการประกอบอาชีพและในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม โดยที่สมควรสนับสนุนส่งเสริมให้คนพิการได้มีโอกาสในด้านต่างๆ สามารถดำรงชีวิต ประกอบอาชีพและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมเท่าเทียมกับคนปกติทั่วไป ในการนี้สมควรให้คนพิการได้รับการคุ้มครอง การสงเคราะห์ การพัฒนาและการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคมและการฝึกอาชีพ รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อกูลและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” พร้อมด้วยกฎหมายฉบับดังกล่าวได้มีการประกาศกฎกระทรวง หรือระเบียบ รวมถึงแผนและนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการอีกหลายฉบับ

16 ปีต่อมารัฐบาลได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัยกับสถานการณ์จึงประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เนื่องจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ใช้บังคับมาเป็นเวลานานสาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการสงเคราะห์ และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน จึงกำหนดแนวทางและปรับปรุงวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ และความคุ้มครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพ รวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ตลอดจนให้รัฐต้องสงเคราะห์คนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

แม้ว่าประเทศไทยมีความก้าวหน้าด้านกฎหมายและนโยบายเพื่อพัฒนาและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ แต่ผู้พิการยังคงต้องประสบปัญหาหลายด้านทั้งด้านการแพทย์ การศึกษา สังคมและอาชีพ ซึ่งรัฐบาลได้พยายามหาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ซึ่งแผนดังกล่าวได้กำหนดแนวทางให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยการส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรคนพิการ

องค์กรภาครัฐ องค์กรศาสนา ร่วมกันจัดการดูแลช่วยเหลือแก่คนพิการในชุมชนด้านต่างๆ ที่เหมาะสม เหตุผลที่ต้องการให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เนื่องจากการให้บริการทางด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยภาครัฐ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการและปัญหาของคนพิการได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้จากการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการได้กำหนดให้ผู้พิการที่จดทะเบียนเป็นคนพิการเท่านั้นที่จะได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยภาครัฐ ส่วนคนพิการที่ไม่ได้จดทะเบียนคนพิการไม่สามารถเข้าถึงบริการ และความต้องการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ ปัจจุบันมีจำนวนคนพิการทั่วประเทศประมาณ 2 ล้านคน แต่มีจำนวนขอขึ้นทะเบียนคนพิการประมาณ 845,021 รายเท่านั้น (สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. 2552) และยังมีอีกมากที่ยังไม่ได้ขึ้นจดทะเบียนเป็นคนพิการ

จากนโยบายการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น ส่งผลให้ในปีพ.ศ. 2546 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ถ่ายโอนภารกิจด้านสวัสดิการสังคม และการช่วยเหลือกลุ่มเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี และผู้ด้อยโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบแทน อย่างไรก็ตามการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนรวมทั้งผู้พิการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมิได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร (ภูษงค์ เสนานุชและคณะ. 2552) สาเหตุสำคัญเนื่องจากยังขาดรูปแบบและวิธีการที่

เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อทบทวน องค์ความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อทดลองรูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาจากเอกสาร (Document Research) เพื่อทบทวนองค์ความรู้ แนวคิดทฤษฎีและการดำเนินงานในเรื่องรูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อคนพิการ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการค้นคว้าเอกสาร หนังสือ วารสาร และวิทยานิพนธ์จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่นจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยหลายแห่ง จากสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมทั้งจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ตจากฐานข้อมูลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ของ ThaiLis Digital Collection และ Google scholar เป็นต้น

เมื่อได้รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วคณะผู้วิจัยจะเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปฏิบัติงานด้านคนพิการร่วมกันวิพากษ์และเสนอแนะรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการนำรูปแบบและวิธีการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่นำร่อง จากนั้นผู้วิจัยจะได้พัฒนารูปแบบและวิธีการดังกล่าวให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ และจัดทำเป็นแนวทางการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยนำเอาผลการศึกษาในระยะที่ 1 ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ทดลอง 2 แห่ง คืออบต.บางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และอบต.ท่าข้าม อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งดำเนินงานโดยลงเยี่ยมพื้นที่ดำเนินการ จัดประชุมชี้แจงโครงการและประสานงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ได้แก่ กลุ่ม/ชมรมคนพิการ ผู้นำชุมชน องค์กรภาคประชาชน และอาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) หน่วยงานปฏิบัติได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานสนับสนุน เช่น ศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่

ผลการศึกษาวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ทบทวนรูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าแนวคิดการจัดบริการสังคมสำหรับผู้พิการนั้น มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจากการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยความสงสารเห็นอกเห็นใจ มาเป็นเรื่องของการจัดบริการตามสิทธิที่ผู้พิการจะได้รับบริการตามกฎหมายที่เน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพ การเสริมสร้างพลัง และการมีชีวิตอิสระของคนพิการ การจัดสวัสดิการสังคมให้แก่คนพิการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า นับตั้งแต่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ถ่ายโอนภารกิจเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุและผู้พิการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีพ.ศ.2546 ทำให้ อบต.ต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการในท้องถิ่นจากการศึกษาพบว่ารูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการที่ อบต.ส่วนใหญ่ดำเนินการยังคงให้ความสำคัญกับการสงเคราะห์เบี่ยงชีฟสำหรับคนพิการเท่านั้น อย่างไรก็ตามยังมี อบต.และเทศบาลบางแห่งได้ให้ความสำคัญกับการดูแลผู้พิการ โดยมีการบรรจุแผนงาน/โครงการด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุและผู้พิการ ไว้ในแผนงานประจำปี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบการสงเคราะห์และการช่วยเหลือเฉพาะหน้าเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน นอกจากนี้ยังพบว่า อบต.บางแห่งมีการจัดตั้งศูนย์

ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุและผู้พิการในชุมชนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาเพื่อให้ผู้พิการและผู้สูงอายุได้เปิดโลกทัศน์และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ แต่การดำเนินงานยังขาดการติดตามประเมินผล ทำให้ไม่สามารถรู้ได้ว่าโครงการดังกล่าวสามารถต้องสนองความต้องการคนพิการได้มากน้อยเพียงใด

การทบทวนรูปแบบและวิธีการจัดบริการสังคมที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปทดลองในพื้นที่นำร่อง สามารถสรุปกระบวนการดำเนินงานที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างผู้พิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาชนในพื้นที่ ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องถึงสถานการณ์ปัญหาตลอดจนการแสวงหาทางออก ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคนพิการ
2. การจัดทำฐานข้อมูลคนพิการของท้องถิ่น ทั้งในเชิงสถิติ ลักษณะและประเภทความพิการ ศักยภาพของของคนพิการ รวมทั้งปัญหาและความต้องการของคนพิการแต่ละประเภท
3. วางแผนงานเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหา พัฒนาและฟื้นฟูคนพิการ เน้นให้ผู้พิการตลอดจน ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผน
4. การดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยให้กลุ่มคนพิการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน

5. การติดตามประเมินผล เพื่อการสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ตลอดจนแนวทางการพัฒนาแผนงาน/โครงการ ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้พิการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ไปทดลองใช้กับพื้นที่นำร่อง 2 พื้นที่คือ อบต.บางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ และอบต.ท่าข้าม จังหวัดสงขลา จากการศึกษาศักยภาพของพื้นที่นำร่องพบว่าทั้ง อบต.บางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ และอบต.ท่าข้าม จังหวัดสงขลา มีการดำเนินการจัดสวัสดิการตามหน้าที่ในมาตรา 16 (10) ของพร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ที่ระบุว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ใน “การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส” โดยมีการกำหนดไว้ในแผนงาน/โครงการ ซึ่งมีกิจกรรมด้านต่างๆ ที่นอกเหนือจากการจ่ายเบี้ยยังชีพ เช่น การออกหน่วยเคลื่อนที่ตรวจสุขภาพประชาชน (ผู้สูงอายุ/ผู้พิการ) โดยการตรวจสุขภาพ วัดความดัน เบาหวาน ตรวจไข้ทั่วไป การสนับสนุน/จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น ไม้เท้า เครื่องช่วยฝึกเดิน เก้าอี้ และรถเข็น

เป็นต้น การซ่อมแซมและปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุและผู้พิการที่ยากจนและด้อยโอกาสให้มีสภาพมั่นคงปลอดภัยสนับสนุนให้มีอาสาสมัครในชุมชนเพื่อดูแลผู้สูงอายุและผู้พิการที่บ้าน กล่าวได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งได้ให้ความสำคัญกับงานด้านสวัสดิการสังคมด้านการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งคนพิการในระดับดี โดยเฉพาะ อบต.ท่าข้าม มีการกำหนดแผนงาน/โครงการเพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มอย่างชัดเจนไว้ภายใต้ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมสุขภาพและสวัสดิการชุมชน แต่ที่เน้นกลุ่มคนพิการโดยเฉพาะยังไม่ปรากฏ

2.2 การทดลองรูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการแก่คนพิการที่เหมาะสมในพื้นที่นำร่องโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 การสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างผู้พิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรประชาชนในพื้นที่ ภาคีเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงสถานการณ์ปัญหา ตลอดจนการแสวงหาทางออก ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคนพิการ

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. ก่อนการลงพื้นที่ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่และองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง โดยการค้นหาข้อมูลปฐมภูมิจากหลายแหล่งเช่น อินเทอร์เน็ต และจากการที่เคยไปศึกษาดูงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

ทั้งสองแห่งพบว่า ผู้บริหารที่เป็นนายก อบต.เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นจากประชาชน สนับสนุนกิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน และเน้นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการต่างๆ นอกจากนี้ยังพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่งมีการสนับสนุนให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของกลุ่ม เช่น กลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุของตำบลท่าข้าม และชมรมผู้สูงอายุบางน้ำผึ้ง กลุ่ม อสม. กลุ่มอาชีพต่างๆ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในพื้นที่ทั้งสองแห่งมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง

2. การติดต่อและประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งสองแห่ง เพื่อเข้าไปชี้แจงวัตถุประสงค์/เป้าหมายโครงการ/วิธีการดำเนินงาน/บทบาทและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของแต่ละฝ่าย ทั้ง อบต. กลุ่ม/องค์กรประชาชน กลุ่มผู้พิการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากพื้นที่ทดลองทั้งสองแห่งได้ให้ความสำคัญกับงานด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุและผู้พิการ จึงทำให้การติดต่อประสานได้รับความสะดวกเป็นอย่างดี ส่งผลให้มีการมอบหมายงานให้บุคคลเข้าร่วมโครงการที่ชัดเจน อย่างไรก็ตามการเริ่มโครงการวิจัยในพื้นที่ อบต.บางน้ำผึ้งจะล่าช้ากว่า อบต.ท่าข้าม เนื่องจากอยู่ระหว่างช่วง

การเลือกตั้งนายก อบต.และสมาชิกสภาตำบล

3. ศึกษาถึงบทบาทหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ทดลองที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ซึ่งจะทำให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ รวมทั้งทรัพยากรและวิธีการช่วยเหลือคนพิการของแต่ละหน่วยงาน เช่น สถานือนามัยตำบลบางน้ำผึ้ง และศูนย์บริการสุขภาพสามตำบลที่ครอบคลุมพื้นที่ให้บริการในตำบลท่าข้าม สังกัดกระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น ศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงจังหวัด เป็นต้น

ปัญหาอุปสรรค

1. ในระยะแรก ของการเริ่มโครงการเจ้าหน้าที่ของ อบต.(นักพัฒนาชุมชน) ยังไม่เข้าใจเป้าหมายของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ แต่คิดว่านักวิจัยจะเข้าไปดำเนินการช่วยเหลือผู้พิการในรูปของตัวเงินหรือสิ่งของแก่ผู้พิการโดยตรง

2. ช่วงระหว่างที่มีการหาเสียงเลือกตั้งนายก อบต.และสมาชิกสภาตำบลบางน้ำผึ้งข้าราชการประจำไม่กล้าตัดสินใจ ซึ่งมีผลต่อการทดลองในพื้นที่

3. กลุ่มคนพิการมีความคาดหวังที่จะได้รับเงินช่วยเหลือ/เงินสงเคราะห์ จากนักวิจัย

2.2.2 การจัดทำฐานข้อมูลคนพิการของท้องถิ่น ทั้งในเชิงสถิติ ลักษณะและประเภท ความพิการ ศักยภาพของของคนพิการ รวมทั้ง ปัญหาและความต้องการของคนพิการแต่ละประเภท

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. การค้นหาผู้แทนกลุ่มคนพิการ มีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนองค์กรบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ซึ่งได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละหมู่และผู้แทนผู้สูงอายุและผู้พิการ ทำให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุดดังกล่าวจะทำการสำรวจ/ค้นหาผู้พิการในพื้นที่

2. ศึกษากลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน โดยการเข้าไปเยี่ยม สัมภาษณ์พูดคุยกับสมาชิกกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ การดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรคของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงศักยภาพของแต่ละกลุ่มรวมทั้งกลุ่มคนพิการด้วย

3. ดำเนินการสำรวจข้อมูลคนพิการ โดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่มีอยู่เป็นฐานการสำรวจ โดยมอบหมายให้อาสาสมัครหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ

4. การวิเคราะห์และตรวจสอบความถูกต้อง หลังจากที่ได้มีการสำรวจแล้วก็นำผลมาประชุมเพื่อพิจารณา และตรวจสอบความถูกต้องร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้คณะทำงานด้านคนพิการได้

ทราบภาพรวมของคนพิการในพื้นที่ ลักษณะและประเภทของความพิการ สาเหตุของความพิการ ปัญหาและความต้องการของผู้พิการ ซึ่งจะทำให้สามารถหาแนวทางช่วยเหลือผู้พิการแต่ละประเภทได้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละคน

ปัญหาและอุปสรรค

1. การสื่อสาร เนื่องนักวิจัยประชุมพูดคุยกับคณะทำงานด้านคนพิการ รวมทั้งลงพื้นที่เพื่อพูดคุยกับกลุ่มคนพิการ ซึ่งคนในพื้นที่จะคุ้นเคยกับการใช้ภาษาท้องถิ่นมากกว่า จึงทำให้บางครั้งเกิดปัญหาด้านการสื่อสาร หรือมีการสื่อสารที่คาดเคลื่อน

2. คณะทำงานมีภารกิจที่ทำให้ว่างไม่ตรงกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะว่างตรงกันในวันอาทิตย์ช่วงบ่าย เนื่องจากช่วงเช้าต้องไปกรีดยางพารา จัดนัดประชุมกันในวันอาทิตย์ช่วงบ่าย ทำให้ผู้แทนหน่วยงานราชการ ไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมประชุม ส่วนคณะทำงานด้านคนพิการของอบต.บางน้ำผึ้งก็มีปัญหาเช่นเดียวกัน เนื่องจากระหว่างสัปดาห์ คณะทำงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรม ส่วนวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ก็จะขายของในตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ทำให้การนัดหมายประชุมเป็นไปได้ด้วยความลำบาก

3. นักพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นตัวแทนของอบต.มีภารกิจประจำที่ต้องรับผิดชอบอยู่มาก เมื่อได้รับมอบหมายจากผู้บริหารให้ร่วมในโครงการวิจัย ทำให้รู้สึกว่าเป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้น ทำให้ส่งผลต่อความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน

2.2.3 วางแผนงานเพื่อดำเนินการแก้ไข ปัญหา/พัฒนาฟื้นฟูคนพิการ เน้นให้ผู้พิการ ตลอดจนท้องถิ่น ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผน

กิจกรรมที่ดำเนินงาน

1. การประชุมคณะทำงานด้านคนพิการ เพื่อพิจารณาปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ จัดลำดับปัญหา และจำนวนผู้พิการแต่ละประเภท ตลอดจนวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มคนพิการ พบว่ากลุ่มคนพิการที่มีปัญหาการได้ยิน และพบว่า กลุ่มคนพิการที่มีปัญหาทางการได้ยิน ปัญหาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว จะมีความต้องการที่จะหางานทำเพื่อที่จะมีรายได้ไว้ใช้จ่ายเอง ช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งจะได้ไม่เป็นภาระของคนอื่น ในขณะที่กลุ่มที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลย จะมีความต้องการในเรื่องของการฟื้นฟูสมรรถภาพ การทำกายภาพบำบัด เป็นต้น

2. การวางแผนงาน โดยให้กลุ่มคนพิการเป็นแกนหลักในการจัดทำโครงการ/กิจกรรม ภายใต้การสนับสนุนจากคณะทำงานด้านคนพิการ โดยได้มีการวางแผนการดำเนินการคือ ในส่วนผู้พิการที่ต้องการการฟื้นฟูบำบัด ได้จัดทำโครงการตรวจเยี่ยมบ้านผู้พิการ ในส่วนของกลุ่มคนพิการที่มีปัญหาทางการได้ยิน ปัญหาด้านร่างกายและการ ได้จัดทำโครงการฝึกอบรมอาชีพอิสระสำหรับคนพิการ

ปัญหาและอุปสรรค

1. การประชุมเพื่อจัดทำแผน มีการโต้แย้งกันระหว่างคณะกรรมการเรื่องการช่วยเหลือ เบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุและผู้พิการ เนื่องจากผู้สูงอายุและผู้พิการหลายคนในพื้นที่ยังไม่ได้รับเบี้ยยังชีพ คณะกรรมการบางคนมองว่าผู้บริหาร อบต. บางน้ำผึ้งไม่มีความเป็นธรรมในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้พิการ

2. คณะทำงานด้านคนพิการ จะคุ้นเคยกับการช่วยเหลือคนพิการที่เป็นตัวเงิน เช่น เบี้ยยังชีพ และนึกถึงเฉพาะกลุ่มคนพิการที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี ดังนั้น แผนงานโครงการที่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการส่งเสริมอาชีพคนพิการ ในขณะที่คนพิการที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ คณะทำงานจะไม่ค่อยมีแผน เนื่องจากมองว่าคนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ควรเป็นภาระหน้าที่ของครอบครัว

2.2.4 การดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยให้กลุ่มคนพิการและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. พื้นที่ทดลอง อบต.ท่าข้าม จังหวัดสงขลา ได้ดำเนินโครงการตรวจเยี่ยมบ้านผู้พิการ โดยคณะทำงานด้านคนพิการเข้าเยี่ยมครอบครัวคนพิการ พุดคุยปัญหาความต้องการของผู้พิการ และครอบครัว ให้คำแนะนำปรึกษารวมทั้งการให้กำลังใจในการดำเนินชีวิตของครอบครัว นอกจากนี้

นี้ อบต.ท่าข้ามยังได้เริ่มโครงการฝึกอบรมอาชีพอิสระสำหรับคนพิการ เป็นการรวมกลุ่มคนพิการที่มีความต้องการที่มีอาชีพอิสระและมีรายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจุนเจือครอบครัวและของตัวผู้พิการเอง จำนวน 13 คน ซึ่งทางกลุ่มได้เชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาให้ความรู้และฝึกอบรมการทำดอกไม้จันทร์ เพื่อส่งขายให้วัดต่างๆ ในตำบลเพื่อใช้ในพิธีศพ โดย อบต.ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนซื้อวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ในการจัดทำดอกไม้จันทร์

2. ในขณะที่พื้นที่ทดลอง อบต.บางน้ำผึ้ง คณะทำงานด้านคนพิการ ได้เริ่มโครงการเยี่ยมบ้านคนพิการ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับพื้นที่ทดลอง อบต.ท่าข้าม โดยให้คณะทำงานซึ่งเป็นผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้านร่วมกับอาสาสมัครหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งในพื้นที่ อบต.บางน้ำผึ้งยังไม่แกนหลักที่เป็นคนพิการ ดังนั้นคนพิการจึงไม่มีการรวมตัวกัน ซึ่ง ส่วนใหญ่ อบต.จะสนับสนุนเบี้ยยังชีพให้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม อบต.ได้จัดทำแผนงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เป็นแผนงานด้านการป้องกันความพิการในกลุ่มผู้สูงอายุ

2.2.5 การติดตามประเมินผล เพื่อการสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ตลอดจนจนแนวทางการพัฒนาแผนงาน/โครงการให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้พิการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. โครงการตรวจเยี่ยมบ้านคนพิการ มีการสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกันระหว่างคณะทำงานด้านคนพิการ นอกจากจะเป็นการค้นหาคนพิการแล้ว ยังทำให้ผู้พิการและครอบครัวรู้สึกว่าคุณคนในชุมชนเป็นกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือไม่รังเกียจคนพิการและครอบครัว

2. โครงการฝึกอบรมอาชีพอิสระสำหรับคนพิการ คณะทำงานด้านคนพิการเห็นว่าโครงการดังกล่าวเป็นความต้องการของกลุ่มคนพิการที่มีความต้องการอาชีพอิสระ ซึ่งเป็นโครงการที่ดี เมื่อผู้พิการฝึกทักษะจนมีความชำนาญและสามารถผลิตดอกไม้จันทร์ได้แล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอาชีพคนพิการคือการบริหารจัดการด้านการตลาด ได้แก่ การหาตลาดหรือแหล่งจำหน่ายจำหน่ายผลิตภัณฑ์

2.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินโครงการในพื้นที่ทดลอง

1. ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ

1.1 ความชัดเจนของฐานข้อมูลคนพิการทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วย ลักษณะ/ประเภทของกลุ่มคนพิการ จำนวนกลุ่มคนพิการ ศักยภาพและความสามารถของผู้พิการและละกลุ่ม/ประเภท รวมทั้ง ปัญหาและความต้องการของกลุ่มคนพิการเหล่านั้น

1.2 ผู้พิการที่เป็นแกนนำ จะเห็นได้ว่าในพื้นที่ทดลองที่มีแกนนำเข้าร่วมกิจกรรม เช่น อบต.ท่าข้าม จะทำให้การทำงานในพื้นที่สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง

1.3 การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และสอดคล้องต่อความต้องการของกลุ่มคนพิการ

1.4 ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญของงานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ/ผู้พิการ จะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ และนำไปสู่การจัดทำแผนงาน/โครงการ บรรลุในแผนปฏิบัติงานและงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างต่อเนื่อง

1.5 บุคลากรปฏิบัติงานที่มีความรู้ ทักษะการทำงาน ทศนคติในการให้บริการต่อกลุ่มคนพิการ และการปฏิบัติงานด้วยจิตอาสา

1.6 ความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครในชุมชน และการสนับสนุนช่วยเหลือทางวิชาการจากหน่วยงาน สนับสนุนในพื้นที่ เช่น สถานีอนามัยตำบล ศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัด สนง.พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

1.7 ทูทางสังคมในพื้นที่ ประกอบด้วย ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น กลุ่ม และการสนับสนุนจากกลุ่ม/องค์กร ชุมชนในพื้นที่

1.8 มีงบประมาณและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความล้มเหลว

2.1 ชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ไม่เข้าใจเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

2.2 ไม่มีการนำผลจากการสำรวจ ข้อมูลพื้นฐานมาวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ

และจัดประเภทของกลุ่มคนพิการ โดย จะนำมา เพียงเพื่อพิจารณาจัดสรรเบี้ยยังชีพเท่านั้น

2.3 นักพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ขาดความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้พิการ

2.4 การจัดสรรเบี้ยยังชีพสำหรับคนพิการในท้องถิ่นไม่ทั่วถึงส่งผลให้ขาดความร่วมมือ โดยเฉพาะกลุ่มผู้พิการ ซึ่งมองว่า อบต.ไม่ให้ความเป็นธรรม เลือกปฏิบัติในการช่วยเหลือคนพิการ

2.5 ขาดการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่าย ทำให้ไม่สามารถกำหนดทิศทางการทำงานได้

กล่าวได้ว่าการจัดสวัสดิการสังคม สำหรับคนพิการยังเป็นประเด็นใหม่และท้าทาย สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งนับตั้งแต่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปีพ.ศ. 2546 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการช่วยเหลือ พื้นฟู และพัฒนากลุ่มคนพิการ แต่เนื่องจากการขาดความรู้และประสบการณ์การทำงานกับกลุ่มคนพิการ จึงทำให้ อบต.ไม่มีรูปแบบและวิธีการทำงานกับกลุ่มคนพิการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน นอกเหนือจากการสนับสนุนเบี้ยยังชีพ และการบรรเทาทุกข์เฉพาะหน้า แม้ว่าผลการทดลอง เพื่อพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับคนพิการโดย อบต. ตาม

กระบวนการดังกล่าว จะประสบปัญหาและอุปสรรค ทำให้การดำเนินงานของโครงการและไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่รูปแบบและวิธีการตามกระบวนการดังกล่าวก็มีส่วนสำคัญทำให้กลุ่มคนพิการในอบต.ทั้งสองแห่ง ได้เรียนรู้และเห็นคุณค่าของตนเองที่จะทำงาน เพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนากลุ่มของตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอต่อรูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับคนพิการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1.1 ควรมีลักษณะพหุลักษณะ ในรูปแบบที่หลากหลาย มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการผู้พิการ รวมทั้งความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น

3.1.2 ควรจะให้ผู้พิการ ครอบครัว และชุมชน เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน สนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเรียนรู้และเข้าใจสภาพปัญหาของผู้พิการในชุมชน

3.1.3 จัดทำฐานข้อมูลผู้พิการในชุมชน ทั้งที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ที่แสดงจำนวนและปริมาณของผู้พิการ และข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีการจัดแบ่งประเภทของผู้พิการ ปัญหาและความต้องการของผู้พิการ วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้พิการที่ชัดเจน

3.1.4 ควรกระตุ้นให้สมาชิกชุมชนตระหนักและเข้าใจปัญหาและเห็นคุณค่าของคนพิการ

3.1.5 องค์กรภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนควรมีการประสานความร่วมมือกันอย่างแข็งขันที่จะสนับสนุนกลุ่มคนพิการ

3.1.6 ควรมีการติดตามประเมินและตรวจสอบเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดบริการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและคนพิการสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า

3.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 ข้อเสนอแนะต่อบทบาทหน้าที่ของอบต.

1. อบต. ควรเป็นผู้นำในการจัดทำระบบฐานข้อมูล สถิติและเครือข่ายผู้พิการในชุมชน พร้อมทั้งจัดแยกประเภท ตามลักษณะของความผู้พิการ และศักยภาพของคน โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการที่ชัดเจนดังนี้

1. พิจารณาตามประเภทของผู้ด้อยโอกาส เช่น ช่วยตัวเองไม่ได้ไม่มีผู้ดูแล ช่วยตัวเองไม่ได้แต่มีผู้ดูแล ช่วยตัวเองได้แต่ช่วยผู้อื่นไม่ได้ ช่วยตัวเองได้และช่วยผู้อื่นได้

2. พิจารณาจากกิจกรรมที่ตรงตามความต้องการและจำเป็นต่อกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากนี้รูปแบบการใช้งบประมาณช่วยเหลือกลุ่มคนพิการอาจดำเนินการได้ 3 รูปแบบดังนี้

ก. เป็นรายบุคคล เช่น เบี้ยยังชีพคนพิการ ค่าตอบแทนอาสาสมัครดูแลผู้พิการ โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ

ข. จัดเป็นกองทุน เพื่อการสนับสนุนกิจกรรม และการอำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยจะเป็นกองทุนที่มีส่วนร่วมระหว่างอปท. ส่วนราชการ มูลนิธิ/องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ / องค์กรประชาชน และอาสาสมัคร

ค. จัดแยกการใช้ตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น ค่าตอบแทน ค่าวิทยากร การปรับปรุงอาคารสถานที่ ค่าใช้จ่ายในการอบรมพัฒนาบุคลากร กลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

2. อบต. ควรมีบทบาทกระตุ้น/ ส่งเสริมให้ผู้พิการและภาคีเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของคนพิการในชุมชน

3. อบต. ควรร่วมกับกลุ่มคนพิการ และภาคีเครือข่ายจัดทำ “แผนแม่บทด้านคนพิการในชุมชน” โดยบรรจุแผนงานดังกล่าว ในแผนพัฒนาท้องถิ่นสามปีและจัดงบประมาณสนับสนุนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

4. อบต. ควรสร้างและพัฒนาอาสาสมัครเพื่อดูแลคนพิการ ให้มีความรู้และทักษะการดูแลผู้พิการ รวมทั้งการจัดสวัสดิการหรือค่าตอบแทนให้กับอาสาสมัครเพื่อให้สามารถมาปฏิบัติงานอาสาสมัครดูแลผู้พิการได้อย่างเต็มที่

5. อบต. ควรมีการติดตามการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานเป็นระยะ โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย

6. เจ้าหน้าที่รับผิดชอบควรมีองค์ความรู้ด้านคนพิการ รวมทั้งสิทธิและกฎหมายด้านคนพิการ มีทักษะการทำงานกับผู้พิการ ที่สำคัญควรมีทัศนคติที่ดีต่อผู้พิการ

3.2.2 ข้อเสนอแนะต่อบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานสนับสนุน ซึ่งได้แก่ สถานีอนามัย ศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัด และสง. พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

1. ในช่วงแรกของการดำเนินงานเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาสังคมควรเข้าไปมีบทบาทการกระตุ้น ร่วมวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการของกลุ่มคนพิการ รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มคนพิการ

2. เป็นพี่เลี้ยง อบต.ในการถ่ายทอดแนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อกลุ่มด้อยโอกาสต่างๆในชุมชนรวมทั้ง แนวคิดด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน และแนวคิดการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ รวมทั้งการสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยีใหม่ที่ใช้ในการทำงานของท้องถิ่น

3. สร้างกลไกการประสานงานในระดับพื้นที่โดยการสรุปบทเรียน วางแผนร่วมกันทั้งจังหวัดเพื่อนำไปสู่การจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้พิการในชุมชนอย่างยั่งยืน

4. สนับสนุนให้มีระบบภาคีเครือข่ายความร่วมมือ และจัดเวทีเครือข่ายระดับจังหวัด เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานได้เรียนรู้สถานการณ์ปัญหา นโยบายและทิศทางการทำงานด้านคนพิการ เพื่อนำไปสู่การจัดทำและพัฒนาแผนงานด้านคนพิการในระดับจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546) **แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549** กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.
- _____. (2548) **ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย** กรุงเทพมหานคร : หจก.เทพเพ็ญวานิชย์.
- ภูษงค์ เสนานุช. (2553) **รูปแบบและวิธีการจัดสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมสำหรับคนพิการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภูษงค์ เสนานุช และคณะ. (2552) **การติดตามประเมินผลการถ่ายโอนภารกิจสถานสงเคราะห์คนชราและศูนย์บริการผู้สูงอายุและการเตรียมความพร้อมก่อนการถ่ายโอนภารกิจสถานสงเคราะห์คนพิการและสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง**. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551) **สถานการณ์คนพิการปี พ.ศ. 2551**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2552) **สถิติผลการดำเนินงานจดทะเบียนผู้พิการทั่วประเทศ**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา http://www.nep.go.th/result_all.php.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ. (2549) **สวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับคนพิการระดับรุนแรงในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : www.tddf.or.th/tddf/library/search_article2.php.

